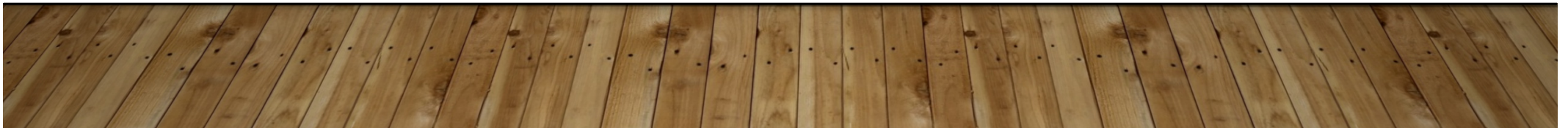

Μάθημα 12-13, 11/1/2024

ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑ, Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ & ΕΡΕΥΝΕΣ

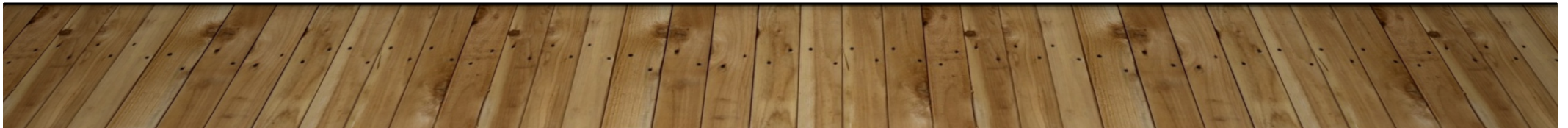
- αναλογία πρότυπης και μη πρότυπης γλώσσας (διαλέκτου, λαϊκής γλώσσας) κυρίως στη φωνολογία και σε μικρότερο βαθμό στη μορφολογία, τη σύνταξη και τους συνομιλιακούς δείκτες.
- στοιχεία μη πρότυπης γλώσσας συχνότερα
- η διαφορά αυτή ερμηνεύεται είτε ως ένδειξη γλωσσικής αλλαγής, όταν καινοτομικά φαινόμενα εμφανίζονται συχνότερα στην ομιλία των νέων, είτε ως φαινόμενο «ηλικιακής διαβάθμισης», όταν στιγματισμένα φαινόμενα είναι συχνότερα στη νεότητα απ' ό,τι στην ενήλικη ζωή.

ΑΙΤΙΑ

- **κοινωνιολογικά**

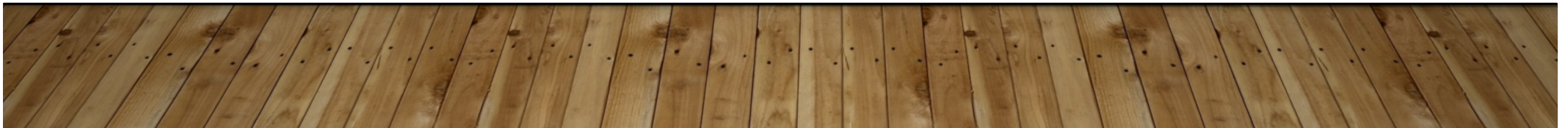
- **τα κοινωνικά δίκτυα των νέων είναι στενότερα από αυτά των ενηλίκων, γεγονός που εντείνει την πίεση γλωσσικής συμμόρφωσης με την παρέα.**

ΑΙΤΙΑ

- **ψυχολογικά**

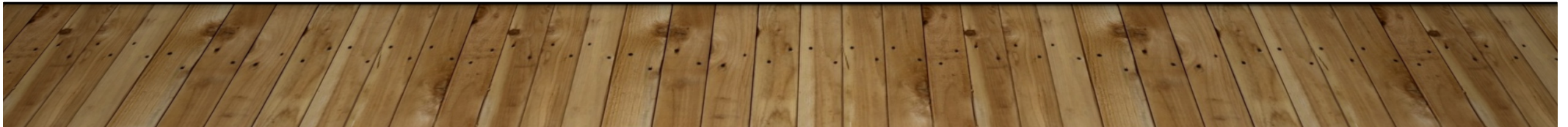
Η απόρριψη κατεστημένων τρόπων συμπεριφοράς και ο πειραματισμός με εναλλακτικά μοντέλα, τάσεις που γενικότερα χαρακτηρίζουν την εφηβεία, εκφράζονται και γλωσσικά. Με την ιδιαίτερη γλώσσα τους, οι νέοι συμβολίζουν ότι ανήκουν σε μια ηλικία με δικά της ενδιαφέροντα και αξίες, που διαφέρει τόσο από τα παιδικά όσο και από τα ενήλικα χρόνια.

ΑΙΤΙΑ

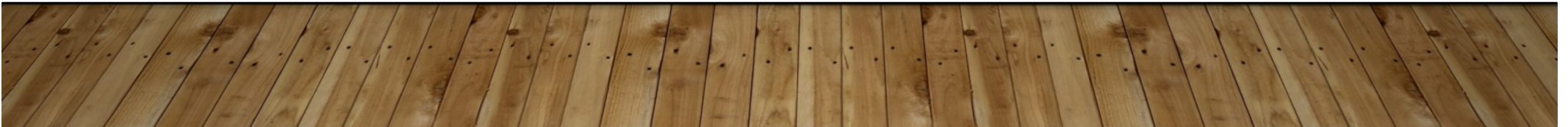
- **επικοινωνιακά**

Λειτουργίες της γλώσσας όπως η εκφραστικότητα, η πρωτοτυπία και το γλωσσικό παιχνίδι ίσως είναι ισχυρότερες στη νεανική ηλικία απ' ό,τι στη μετέπειτα ζωή.

ΝΕΑΝΙΚΟ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

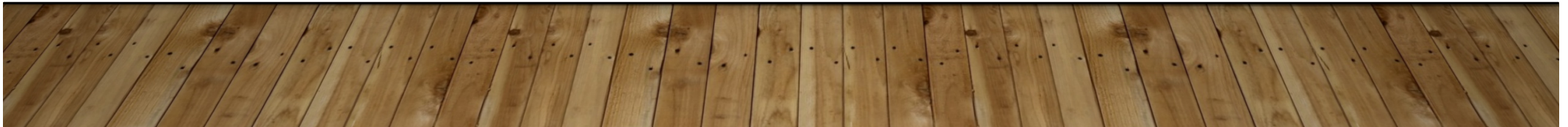
Ποιες λέξεις/φράσεις θα εντάσσατε;

ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

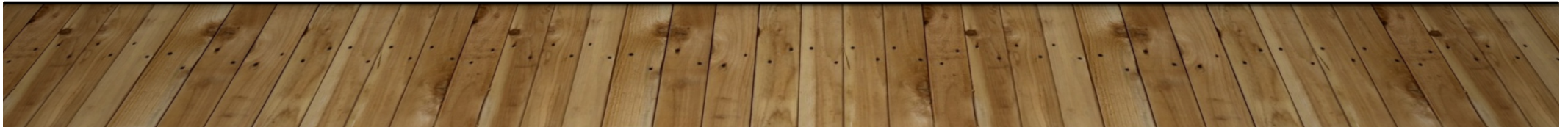
-ΣΗΜΑΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΕΔΙΑ

- **κοινωνικές κατηγορίες π.χ. φλώρος, τύπισσα**
- **βιωματικές και κοινωνικές εμπειρίες π.χ. ξεσαλώνω
‘διασκεδάζω’**
- **ψυχολογικές καταστάσεις π.χ. τα πήρα στο κρανίο
‘εκνευρίστηκα’**
- **αξιολογικές εκφράσεις π.χ. αστέρι, σούπερ, τζάμι,
χάσιμο ‘πολύ καλό’**
- **επιτατικές εκφράσεις π.χ. ψιλο-, χοντρο-, кара-**

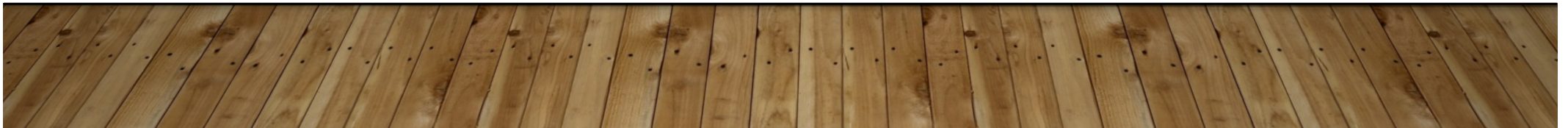
ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

- **πολυάριθμες στερεότυπες εκφράσεις για την οργάνωση του διαλόγου, όπως χαιρετισμούς π.χ. έλα ρε, τσα γεια**
- **προσφωνήσεις π.χ. ρε μεγάλε**
- **φιλικές υβριστικές προσφωνήσεις π.χ. ρε μαλάκα**
- **εκφράσεις συμφωνίας π.χ. Μέσα είσαι!**
- **εκφράσεις άρνησης π.χ. Ούτε με σφαίρες!**
- **εκφράσεις επιδοκιμασίας π.χ. Φοβερό! Έγραψε!**
- **εκφράσεις έναρξης μιας αφήγησης π.χ. Άκου φάση!**

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ & ΑΝΑΝΕΩΣΗ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΥ

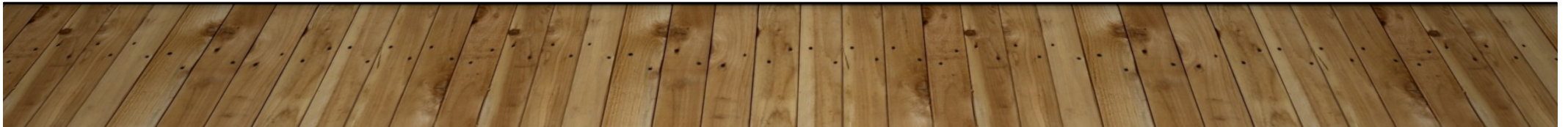
- αλλαγή σημασίας π.χ. κόκαλο ‘μεθυσμένος’
- δανεισμός, κατά κύριο λόγο από τα αγγλικά π.χ. χάι ‘κεφάλτος, φτιαγμένος’
- επιλογές προτύπων σχηματισμού λέξεων, π.χ. το επίθημα -άς για κατηγορίες της νεανικής κουλτούρας με αγγλική βάση (γκραφιτάς, μεταλάς, τσοπεράς κ.ά.) και
- τροποποίηση λέξεων χωρίς αλλαγή της βασικής τους σημασίας, είτε με επιθήματα (τσιγάρο > τσιγαριά) είτε με σύντμηση (ματσωμένος > ματσό) είτε με μετάθεση φθόγγων ή συλλαβών, τα λεγόμενα ποδανά (‘ανάποδα’, π.χ. μεναγκό ‘γκόμενα’).

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

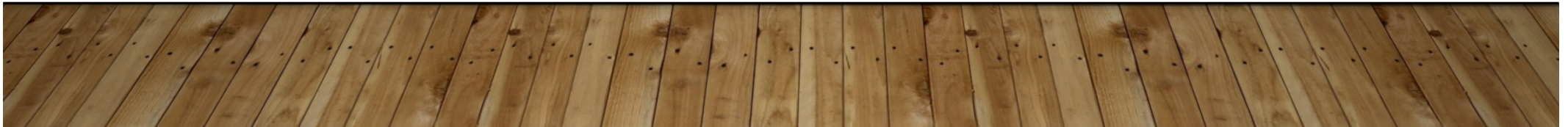
Αλλαγή σύνταξης – αλλαγή σημασίας

- **νέα απρόσωπα ρήματα (παίζει)**
- **νέα αυτοπαθή (σπάζομαι)**
- **Μετακίνηση από αισθητηριακές σημασίες σε γνωστικές
μου 'ρθε φλασιά, την είδε αρχηγός,
χλωμό, αστέρι, τζάμι, δε μασάει, δε σφάξανε**

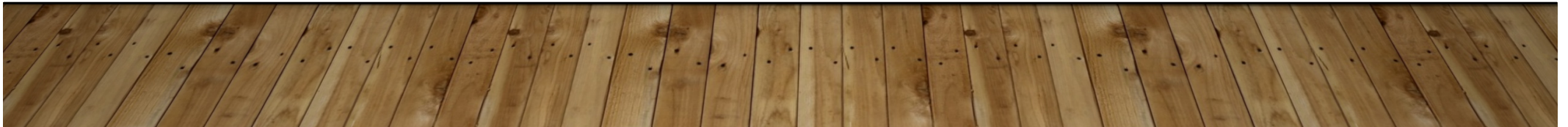
ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ - ΔΑΝΕΙΑ

- **Αυτούσια**
- **Προσαρμογή στα ελληνικά**
- **Ευρηματική σύνθεση με ελληνικά στοιχεία π.χ. πουρέιντζερ**
- **Δάνειες βάσεις με επιθήματα της ελληνικής π.χ. γκραφιτάς**
- **Δημιουργία συνωνύμων π.χ. φραγκοφωνιάς - φραγκοκίλερ**
- **Κατά λέξη μετάφραση ιδιωματισμών**
σλόουλυ δε βέρι όιλ

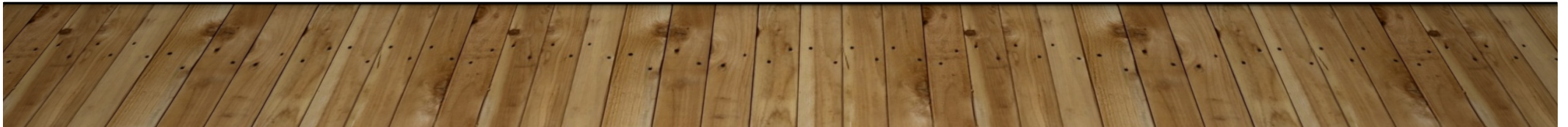
ΔΑΝΕΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

- **υβριστικοί χαρακτηρισμοί, ρήματα & επίθετα**
- **χαιρετισμοί – προσφωνήσεις**
- **επιφωνήματα**
- **λέξεις για γλωσσικές πράξεις π.χ. έκφραση ευχαριστίας ή συγνώμης**

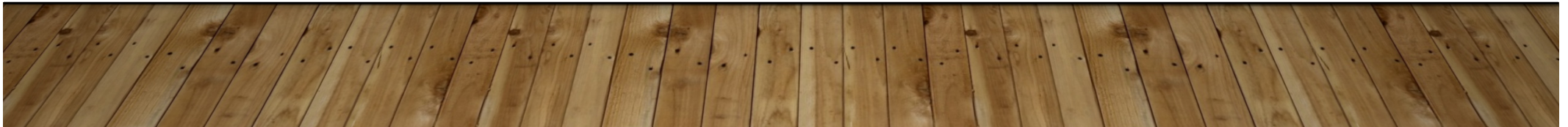
ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

- Διαδικασίες παραγωγής & σύνθεσης
 - ας → γκραφιτάς, μεταλάς, χιπστεράς
 - άδικο → ροκάδικο, τσιπουράδικο, αφτεράδικο
 - αδόρος → τσεκαδόρος
 - άζω → νταουνιάζω
 - άκι → πρεζάκι
 - άκιας → σχεσάκιας, καληνυχτάκιας

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

- - άτος → γαμάτος, τζαμάτος
- - έιρο → τουμπανέιρο
- - ιά → φραπεδιά
- ίδια → μπουνίδια
- - ιστάν → τουμπεκιστάν
- όβιος → κλαμπόβιος
- όνι → πρεζόνι, μπιρόνι
- ούμπα → κινητούμπα
- αίουρας → παλαίουρας

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

- ενισχυτικά προθήματα

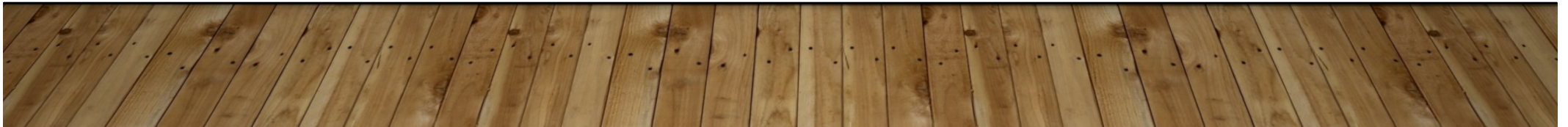
χοντρομαλάκας

ψιλοχούφταλο

καραλόλ

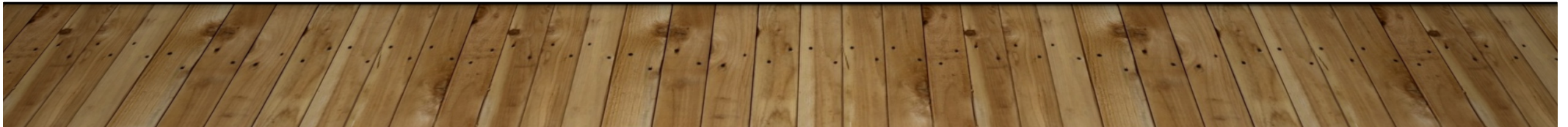
- αναδιπλασιασμός παραγωγικής κατάληξης

καλύτερος

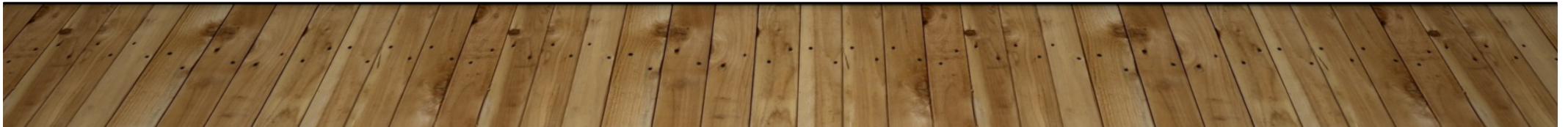
ΣΥΝΘΕΣΗ

- **συνδυασμός ρήματος + ουσιαστικού**
ξερόλας
- **συνδυασμός ουσιαστικού + ουσιαστικού**
φραπεδοκατάσταση, κλαρινογαμπρός
σφίχτερμαν

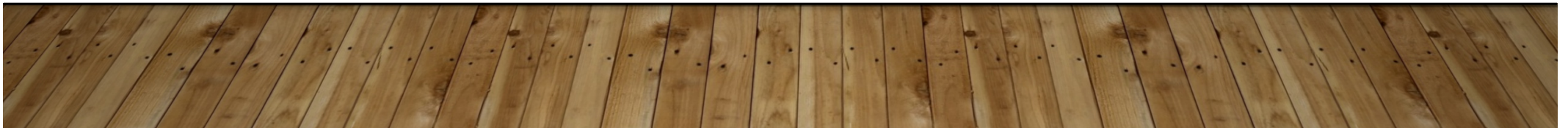
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

- **ιδιότυπα συντακτικά σχήματα**
- **ιδιωματικές εκφράσεις αξιοποιούνται υπάρχοντες συντακτικοί σχηματισμοί**
π.χ. συνδυασμός ρημάτων με ουσιαστικό
παθαίνω φρίκη, βαράω ένεση, κόβω φλέβα
- **ονοματοποιίες & επιφωνήματα σε θέση κατηγορούμενου**
το άτομο είναι τσίου, το άτομο είναι όπα

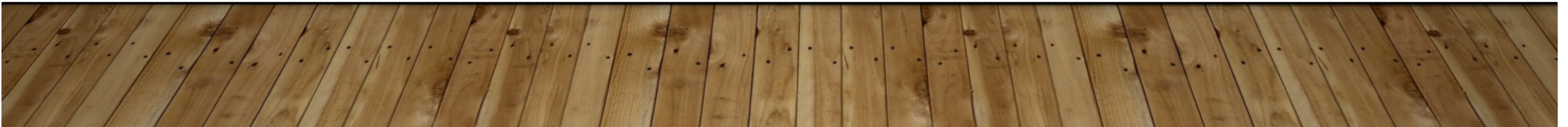
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

- μετασχηματισμός ονομάτων σε αξιολογικές φράσεις
η ταινία είναι πατάτα
ο τύπος είναι αστέρι
- ρήματα *είμαι* και *έχω* συνδυασμός με κατηγορηματικά
εμπροθετα
είναι για πολλές σφαλιάρες
την έχω στο περίμενε

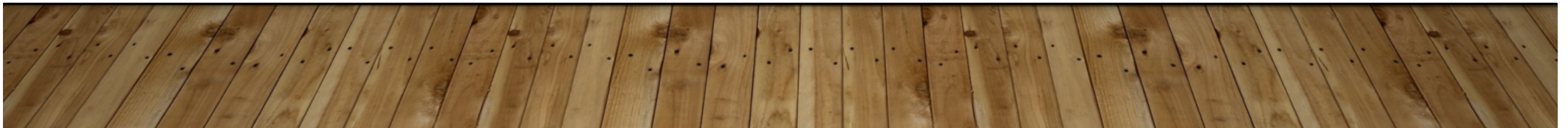
ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

- <https://www.slang.gr/>
- <https://www.cyslang.com/>
- <http://lexislang.neurolingo.gr/>

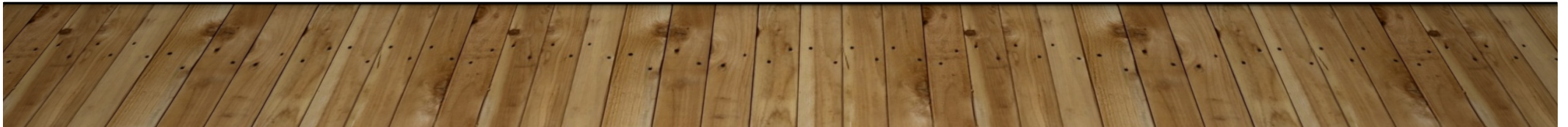
ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ - ΣΤΑΣΕΙΣ

- αρνητικά στερεότυπα, όπως ανωριμότητα, ανευθυνότητα, διαρκή σύγχυση και συνεχή επιρροή από τα προϊόντα της μαζικής κουλτούρας, ενώ επισημαίνεται ότι η ομιλία τους τείνει να παρεκκλίνει από τον τρόπο ομιλίας των ενηλίκων (πρότυπη ποικιλία).
- Η τάση στιγματισμού της «γλώσσας των νέων» ως υποδεέστερης σχετίζεται, επίσης, και με τη γλωσσική ιδεολογία της πρότυπης ποικιλίας (π.χ. Milroy 2001, Silverstein 1996).

ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ - ΣΤΑΣΕΙΣ

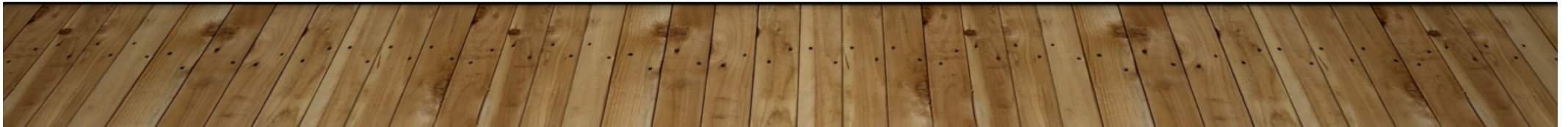
- Η γλωσσική ιδεολογία της πρότυπης, στην οποία οφείλεται κυρίως ο στιγματισμός της «γλώσσας των νέων», φαίνεται να υποστηρίζεται από τέσσερις βασικούς κοινωνικούς θεσμούς που σχηματίζουν ένα «κυρίαρχο μπλοκ» (dominant bloc): την εκπαίδευση, τα ΜΜΕ, τις επιχειρήσεις και τη βιομηχανία της διασκέδασης (Lippi-Green 1994: 167)

ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΗ ΔΟΜΗ

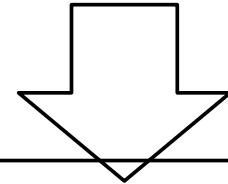
Τυπικές διεργασίες σχηματισμού λέξεων

- Κλίση
- Παραγωγή
- Σύνθεση

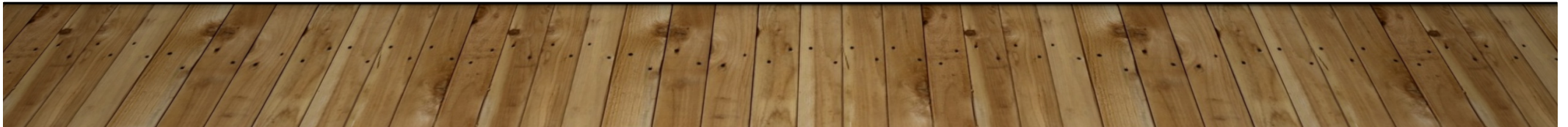

ΚΛΙΣΗ

Σχηματισμός διαφορετικών γραμματικών τύπων μιας λέξης με το συνδυασμό του θέματος και των κατάλληλων προσφυμάτων

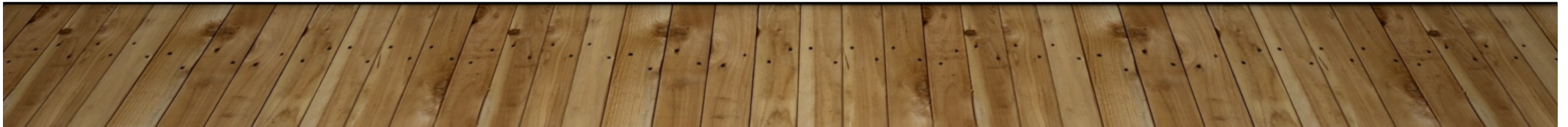
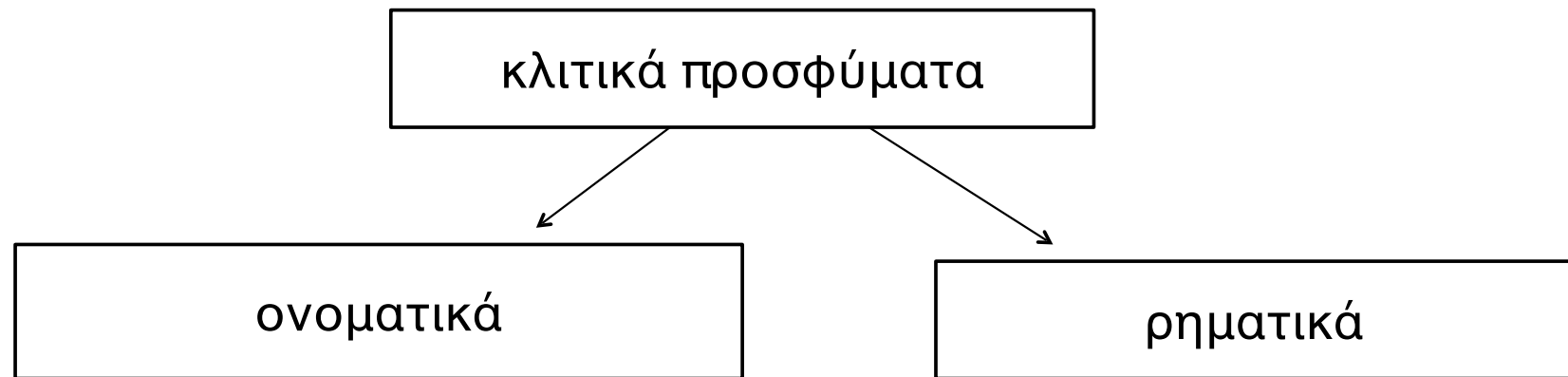

κλιτικά προσφύματα: φορείς γραμματικών πληροφοριών / κωδικοποίηση γραμματικών χαρακτηριστικών

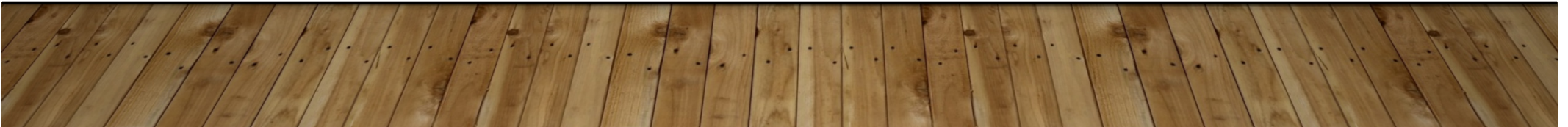
ΚΛΙΣΗ

- αφορά τις λέξεις που είναι κλιτές π.χ. ονόματα, ρήματα, επίθετα

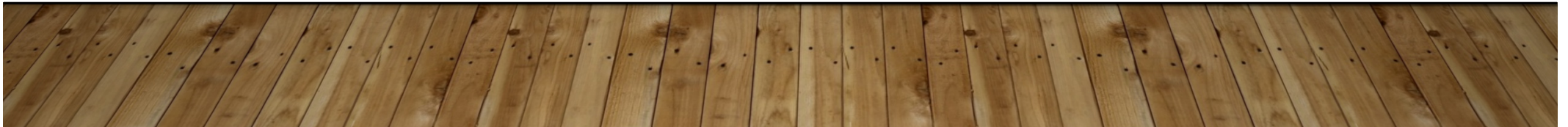
ΠΑΡΑΓΩΓΗ

- **τρόποι σχηματισμού νέων λέξεων (ονόματα, ρήματα, επίθετα, επιρρήματα) είτε με το συνδυασμό θεμάτων και παραγωγικών προσφυμάτων είτε με άλλες διεργασίες**

ΠΡΟΣΦΥΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

- (α) ονοματικό θέμα : αγορ(ά)
- (β) παραγόμενο ρήμα : αγορ-άζ-(ω)
- (γ) παραγόμενο ρηματικό όνομα : αγορασ-τή(ς)
- (δ) παραγόμενο επίθετο : αγοραστ-ικ(ός)
- (ε) παραγόμενο επίρρημα : αγοραστικ-ά

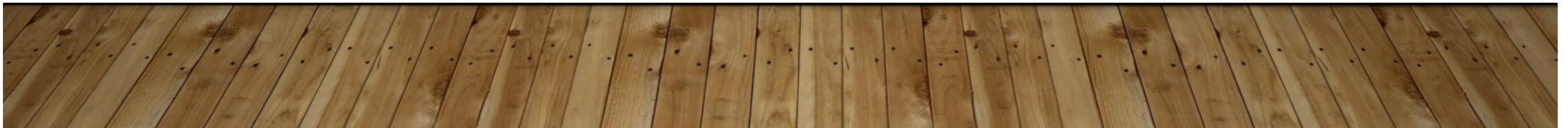
ΠΑΡΑΓΩΓΗ

- Παραγωγικά επιθήματα → συνήθως αλλαγή γραμματικής κατηγορίας
- Τροποποίηση σημασίας θεμάτων → -άρα, -άκλα
(μεγεθυντικά)

→ -άκι, -ούλα

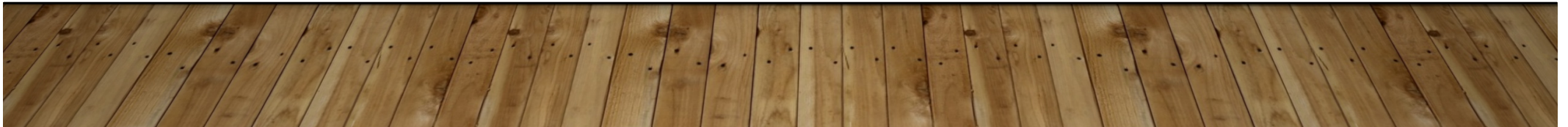
(υποκοριστικά)

παραγωγικά προθήματα π.χ. δια-, ανα-, κατα-, υπο-, επι-

ΠΑΡΑΓΩΓΗ

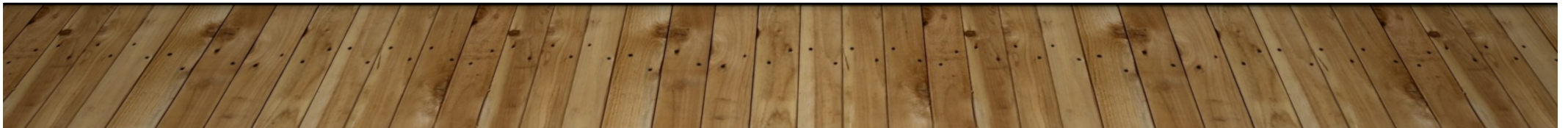
όνομα		
από ρήμα	λύν-ω	λύ-σιμ-ο
από επίθετο	απλ-ός	απλ-ότητ-α
από όνομα	μπάλα	μπαλ-άκι
επίθετο		
από ρήμα	υποφέρ-ω	υποφερ-τ-ός
από όνομα	γούν-α	γούν-ιν-ος
από επίθετο	κομψ-ός	ά-κομψ-ος
από επίρρημα	δίπλα	διπλ-αν-ός

ΜΗ ΠΡΟΣΦΥΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ

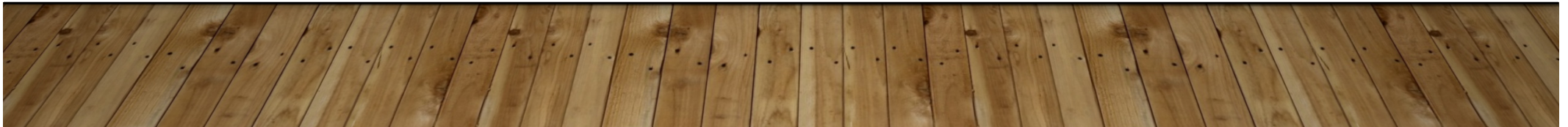
Παραγωγική διαδικασία όχι μέσω προσφυμάτων αλλά μέσω μορφοφωνολογικών αλλαγών στα όρια των θεμάτων

- Φωνηεντική αλλαγή του θέματος / ετεροίωση π.χ. τρέχω-τροχός
- Μετάπλαση π.χ. πλούσιος-α-ο → ο πλούσιος, η πλούσια
- Αλλαγή τονισμού π.χ. χωράφι - χώραφος

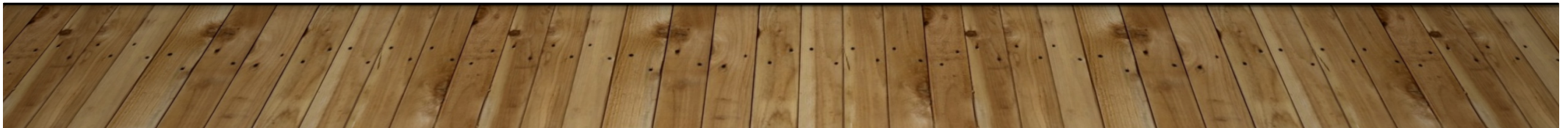
ΣΥΝΘΕΣΗ

- Σχηματισμός νέων λέξεων από το συνδυασμό δύο ή περισσότερων λέξεων ή θεμάτων
- Υψηλός βαθμός παραγωγικότητας στην ελληνική, τροφοδοτώντας τη γλώσσα κυρίως με νεολογισμούς

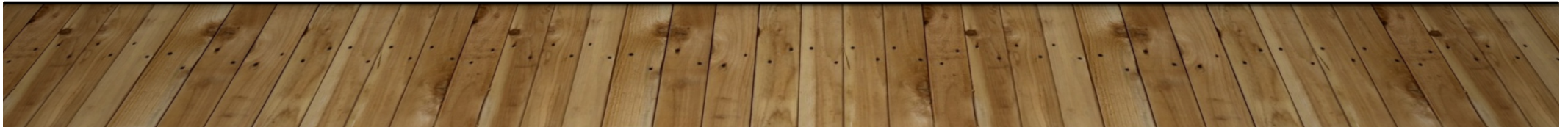
ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- **Συνιστούν μια φωνολογική ενότητα (ένας δυναμικός τόνος)**
π.χ. **καλοπιάνω, κοκκινόχωμα, λυκόσκυλο**
- **Εμφανίζουν σημασιακή αδιαφάνεια (διαβάθμιση)**
π.χ. **σφιχταγκαλιάζω, χαρτοπαίζω**
- **Συνιστούν μία γραφική ενότητα (απόδοση ως μεμονωμένων λέξεων με εξαίρεση τα πολυλεκτικά λεξήματα)**
- **Συνηθως αποτελούνται από υπολεξικά συστατικά και όχι ολοκληρωμένες λέξεις, δηλαδή συντίθενται από θέματα**
π.χ. **καλότυχος < καλ – τυχ-**

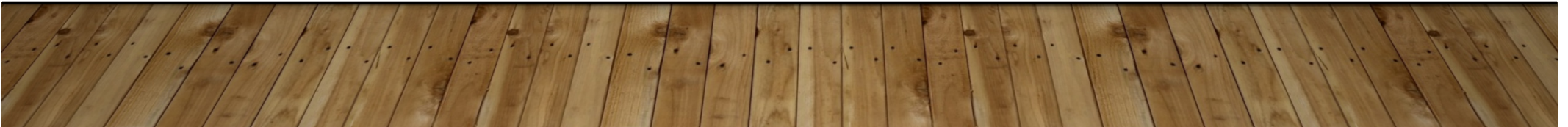
ΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Θεματικό/συνδετικό φωνήεν (-ο-) → δείκτης σύνθεσης
- Υπόταξη (σχέση εξάρτησης): παλιάνθρωπος → το πρώτο συστατικό προσδιορίζει το δεύτερο
- Παράταξη (τα συστατικά παρατίθενται το ένα δίπλα στο άλλο):
μαχαιροπίρουνα

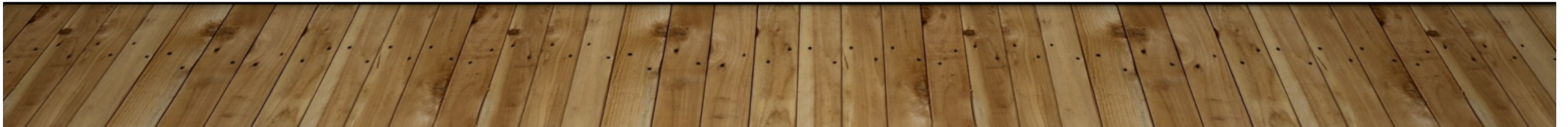

ΔΟΜΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- Σε ένα σύνθετο με σχέση εξάρτησης το ένα από τα δύο ή περισσότερα συστατικά είναι η βάση σχηματισμού - κεφαλή
- Κεφαλή δεξιοστραφής π.χ. αφισοκολλώ, χρυσόσκονη, στραβοπατώ
- Στα σύνθετα με σχέση παράταξης τα συστατικά παρατάσσονται με σχετικά ελεύθερη σειρά:
- μακρόστενος-στενόμακρος
- πρασινοκίτρινος – κιτρινοπράσινος
- ξανθοκόκκινος - κοκκινόξανθος

ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΛΕΞΕΩΝ

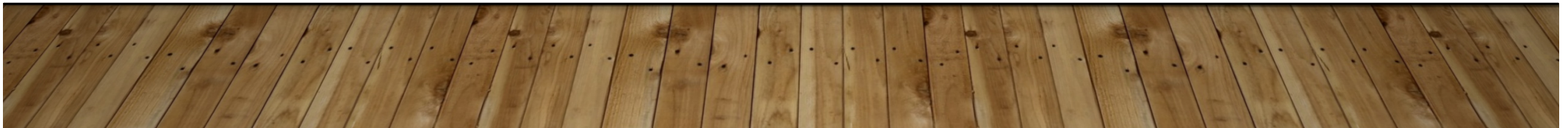
ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ

- **νεολογία**
- **συντόμευση**
- **σύμφυρση**
- **δημιουργία αρκτικόλεξων & ακρωνύμιων**
- **περικοπή**
- **αναδρομικός σχηματισμός**
- **πολλαπλές διεργασίες**
- **επιφώνηση & ονοματοποιία**

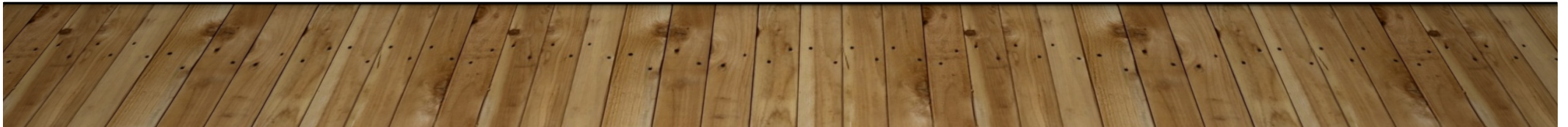
ΝΕΟΛΟΓΙΑ

- Διεργασία επινόησης νέων λέξεων (νεολογισμοί), οι οποίες διατηρούν το νεολογικό τους χαρακτήρα μέχρι να κωδικοποιηθούν/ ενταχτούν στο γλωσσικό σύστημα
- δυνάμει/γλωσσική νεολογία: πιθανοί νεολογισμοί με βάση το γραμματικό δυναμικό κάθε γλώσσας
- πραγματωμένη νεολογία: υπαρκτοί νεολογισμοί
 - δηλωτική νεολογία → εξελίξεις στην επιστήμη, τεχνολογία τέχνες
 - συνδηλωτική νεολογία → λογοτεχνική παραγωγή / συνθηματική επικοινωνία

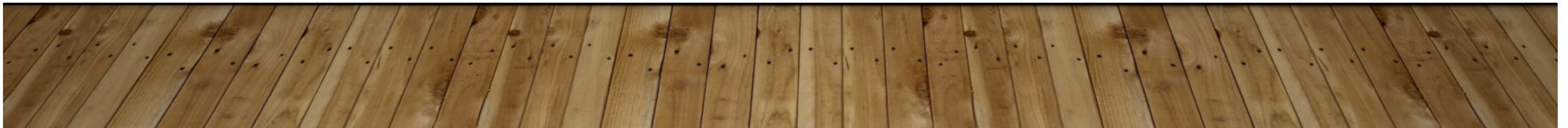
ΣΥΜΦΥΡΣΗ

- δημιουργία νέων λέξεων από απόσπαση τμημάτων υφιστάμενων λέξεων
- Γεροντάματα < γέροντ(ας) + (γερ)άματα
- Ζαβλακωμένος < ζα(βός) + βλακωμένος
- Μπερδουκλώνω < μπερδ(εύω) + (πεδ)ουκλώνω
- Ταρακουνώ < ταρά(ζω) + κουνώ

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΩΝ & ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

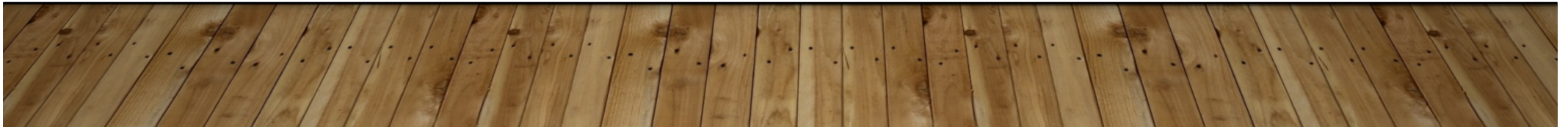
- **Επιμέρους διεργασία συντόμευσης, αποτέλεσμα πολλαπλής αποκοπής, δηλαδή παράλειψης πολλών συστατικών από μια λεξική μονάδα**
- **Αρκτικόλεξα: σχηματισμοί που αποτελούνται συνήθως από τα αρκτικά γραφήματα μιας φράσης τα οποία διαβάζονται/ προφέρονται με βάση είτε την ονομασία είτε την προφορά του γραφήματος και γράφονται με κεφαλαία γραφήματα που χωρίζονται μεταξύ τους με τελείες**
- **ΣΛΓ – Συστημική Λειτουργική Γραμματική**
- **ΔΝΤ – Διεθνές Νομισματικό Ταμείο**

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

Θεωρούνται λεξικές μονάδες και προφέρονται ως αυτόνομες φωνολογικές λέξεις

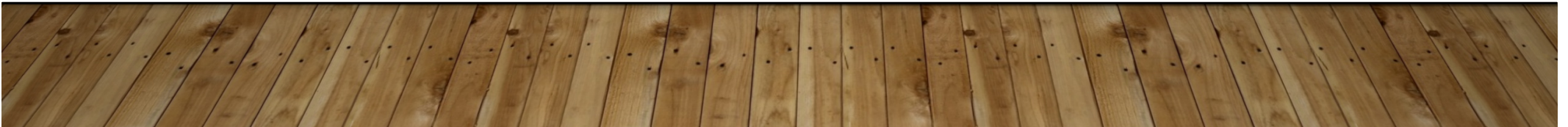
- **ΔΕΗ – Δημόσια Επιχείριση Ηλεκτρισμού**
- **ΟΤΕ – Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος**

ΠΕΡΙΚΟΠΗ

- στοιχεία μη τυπικής χρήσης της γλώσσας / περιθωριακής γλώσσας
 - ‘μέρα
 - σπέρα
 - Προχώ

απόσπαση μη τονισμένου μέρους της λέξης → άφεση
αφειτικοί τύποι

ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΟΣ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ

αντίστροφη δημιουργία λέξης από παλιότερη λέξη

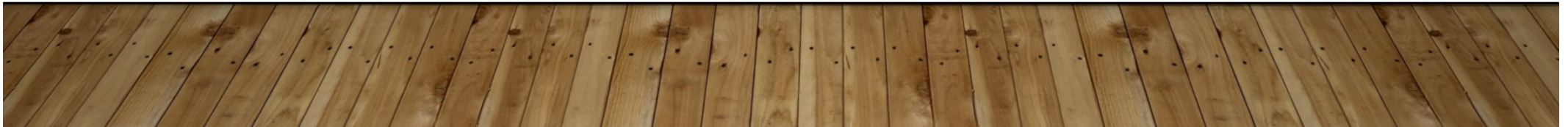
π.χ. αγκαλιάζω > αγκαλιά

γλυκός > γλύκα

ζεστός > ζέστη

καπνίζω > κάπνα

ψύχραιμος > ψυχραιμία

ΕΠΙΦΩΝΗΣΗ

- **Επιφώνηση : δημιουργία επιφωνημάτων (άκλιτα λεξικά στοιχεία με συγκινησιακή λειτουργία)**

επιφώνημα	εκφραστική λειτουργία
α!	έκπληξη, θαυμασμός, φόβος, απορία, χαρά, οργή, αγανάκτηση, επιθυμία
αχ!	παράπονο, δυστυχία, πόνος, ανακούφιση
άχου!	ικανοποίηση, τρυφερότητα & στοργή, απογοήτευση
βουρ!	παραίνεση, προτροπή
ήμαρτον!	αίτημα συγχώρεσης
καλέ!	προσφώνηση, προτροπή, έκπληξη, απορία
κλαψ κλαψ	κλάμα
ώχου	δυσφορία, λύπη

ΕΠΙΦΩΝΗΣΗ

- **ηχομιμητικά**

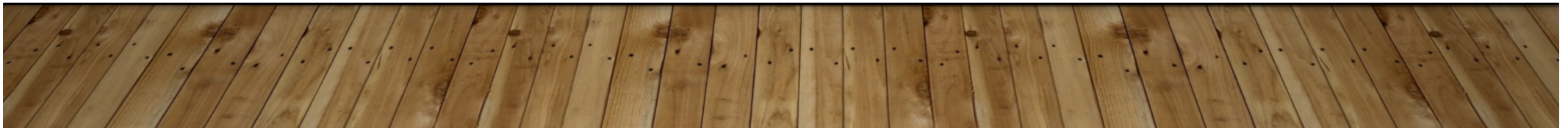
ουφ → μιμηση του βαθιού αναστεναγμού

χα! → μίμηση του ήχου που παράγουν τα χείλη για το γέλιο

- **εμφανίζονται μεμονωμένα είτε σε συνδυασμό με γλωσσικές εκφράσεις**

π.χ. Φτου κι από την αρχή, άι στο καλό,

- **Βαθμός λεξικοποίησης π.χ. ωχαδερφισμός, χαχανίζω**

ΟΝΟΜΑΤΟΠΟΙΙΑ

Ονοματοποιία: παραγωγή λέξεων με ηχομίμηση (ιδιογλωσσική):

- από ήχους ζώων (ζουζούνι, πάπια, τζίτζικας, βελάζω, γαβγίζω, κακαρίζω, γκαρίζω)
- από ήχους περιβάλλοντος (βαβούρα, βουίζω, γουργουρίζω, μπουμπουνίζω, πλατσουρίζω)

